

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ORGAN BAĞIŞI HAKKINDAKİ GÖRÜŞ VE DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF IDEA AND BEHAVIORS OF ORGAN DONATIONS OF HEALTH SERVICES VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS

Öğr.Gör. Eda YAKIT

Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi / Öğretim Görevlisi, Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Diyarbakır/Türkiye

Öğr.Gör. Mehmet Ali ŞEN

Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Diyarbakır/Türkiye

ÖZET

Bu çalışma sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerinin organ nakli konusundaki görüş ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma örneklemini Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO'nda öğrenim gören 250 öğrenci oluşturmuştur. Veriler 25 soruluk anket formu ile Mart-Mayıs 2017 tarihleri arasında birebir görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın etik kurul onayı Dicle Üniversitesi Hastaneleri'nden alınmıştır. Veriler SPSS 20,0 paket programı ile yüzdeler ve Ki-kare analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Katılımcı öğrencilerin %47,6'sı 20 yaş altındaydı ve %70'ini kadınlar oluşturuyordu. Organ bağış hakkında %80'i bilgi sahibiydi ancak %61,2'si gerekli şartları bilmiyordu. Öğrencilerin %97,2'si bağışın gerekliliğine inanıyordu ancak konu hakkındaki bilgilendirmeleri %87,2'si yetersiz buluyordu. Organ bağış hakkında en fazla bilgi almak istedikleri kaynak (%96,8) doktor olmakla birlikte, bilgilendirmeyi en fazla okuldan (%47,2) almışlardı. Katılımcıların %96,8'si organ bağışında bulunmamıştı ve %79,2'si bağışta öldükten sonra bulunmak istediklerini bildirdi. Sonuç olarak öğrencilerin büyük bir bölümü organ bağış hakkında bilgi sahibiydi ve organ bağışına sıcak bakıyordu. Bu sonuçlar, organ bağışının artacağını gösterirken, geleceğin sağlık personelinin toplumu bilinçlendirmede etkin rol oynayacağına dair olumlu bilgi vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Organ bağış, Öğrenciler, Yasal Düzey

ABSTRACT

This study was conducted in order to determine students' opinions and behaviors on organ transplantation, who are studying at vocational college of health services. The research sample consisted of 250 students who were educated at Dicle University Atatürk Health Services Vocational School. Data were collected through a questionnaire consisting of 25 questions and interviews between March and May 2017. The study's ethics committee approval was obtained from Dicle University Hospitals. The data were evaluated using the SPSS 20.0 package program using percentage and Chi-square analyzes. 47.6% of the participating students were under 20 years old and 70% were women. 80% had knowledge about organ donation, but 61.2% did not know the necessary conditions. 97.2% of the students believed that donation was necessary, but 87.2% of the students felt that it was insufficient. The source they wanted to get the most information about organ donation was from doctors (96.8%) but most of them was informed from the school (47.2%). 96.8% of the participants did not have an organ donation and 79.2% of them reported that they wanted to be present after they died on donations. As a result, most of the students had information about organ donation and they warmly welcomed for organ donated. These results give positive information that healthcare personnel will play an active role in raising awareness of the community when donating will increase.

Key Words: Organ donation, Students, Legal level

1. GİRİŞ

1954 yılında ilk canlı donörden yapılan başarılı organ naklinden sonra tedavi ihtimali olmayan binlerce hasta için umut kapısı açılmıştır (Altınanahtar, 2016:13). Günümüzde ise ülkemizde ve dünyada nakil bekleyen hasta sayısı yüz binlerin üzerinde olması konunun önemini artırmıştır. Organ nakli, bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösteren önemli ölçütlerden biridir. Organ ve doku naklinin yasal, etik, tıbbi, sosyal, psikolojik, teknolojik, ekonomik ve dini yönlerden birçok etkileyicisi bulunmaktadır (Kara, Salaman ve Öngel, 2012:34). Yetersiz bağışların önündeki en büyük engeller, konuya olan duyarsızlık, dini kaygılar ve bilgisizlik sayılabilir. Son yıllarda yapılan kampanyalar bağış artırır da organ bekleyen sayısı gün geçtikçe artmakta yapılan bağışlar

yetersiz kalmaktadır. Dünyada alınan tüm önlemlere rağmen ne organ açığını giderecek bir yöntem ne de ülkelerdeki kaçak verilen bağışlar engellenememiştir (Altınanhtar, 2016:14).

Ülkemizde organ nakli konusundaki yasal düzenleme 3 Haziran 1979 tarihinde resmi gazetede yayımlanan “organ ve doku alınması, saklanması ve nakli hakkında kanun” ile düzenlenmiştir. Organ bağışu genel olarak, 18 yaşını tamamlanmış olan kişi yaşamaktayken iki şahit ile birlikte işlev gören organlarının başkalarına bağışlanabileceğini belirten bir belgeyi onaylamasıdır. Hayattayken organlarını bağışlamamış ve beyin ölümu gerçekleşmiş bir kişinin organları sağlıklı ise, uzmanların gerek gördüğü takdirde birinci derece akrabalarının onayı alınarak bağışlanabilir. Organ bağışu hem canlı kimsenin hem de ölü kimsenin yani bir kadavranın işlev gören organlarının bağışlanmasıyla yapılabilir (Koçak, 2007:175; Bozoklar, 2009:8). Bu gün sağlık bakanlığının verilerine göre ülkemizde 24,854 hasta çeşitli organlar için nakil sırasında beklemektedir (<https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANBEKLEME>). En yüksek oranda nakiller böbrek olmasının yanı sıra halen en fazla organ bekleyenleri böbrek yetmezliğı olan hastalar oluşturmaktadır (<https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANNAKLI>). Son yıllarda yapılan kampanyalar bağışu artırsa da organ bekleyen sayısı gün geçtikçe artmakta yapılan bağışlar yetersiz kalmaktadır.

Günümüz teknoloji, imkanları ve çalışmaları birçok organın naklinde başarılı sonuçlar vermiştir. Fakat organ bağışu sayısındaki yetersizlikler nedeniyle halen nakil sorunları güncelliğini korumaktadır. Kabul edilen uluslararası standartlara göre bağış oranı 1 milyon kişide 20-25 olmalıdır. Bu sonuca bağılı olarak 15 milyonluk İstanbul ilimizde 375 organ vericisi olması gerekir ancak bağış oranları bu rakamın yakınından dahi geçmemektedir (http://www.tkcd.org/public/uploads/files/pdf/saglikli_yasam/ucundan_yakalanan_yasam.pdf). Günümüzde kalp, akciğer, karaciğer, böbrek, pankreas, ince bağırsak, kemik iliğı, kan, deri, kornea gibi yaşamsal önemleri büyük organların nakli gerçekleşmektedir. Bunların yanı sıra Akdeniz Üniversitesinde dünyanın ilk rahim nakli gerçekleştirilerek ülkemizde büyük bir organ bağışu başarısı elde edildi (Çetin ve Harman; 2012:172).

Organ bağışu konusunda toplumun sosyo-kültürel yapısı büyük önem arz etmektedir. Ancak toplumun eğitime, inançları ve geleneklerine yönelik eylem planı başarılı sonuçlar getirebilir (Kara, Salaman ve Öngel, 2012:35). Organ bekleyen hastaların sayısının her geçen gün arttığı ülkemizde toplumun organ nakli konusunda bilinçlenmesini sağlamak, bu konuda çalışmalar yapmak zorunlu hale gelmiştir (Göz ve Şalk Güreli, 2007:79). Çalışmaların yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve toplum liderlerinin konuda hassasiyetlerini artırması gerekmektedir. Önemli bir grup olan sağlık çalışanlarının konu üzerindeki bilincinin artırılması hasta ve yakınlarını ikna etme ve bilgilendirmede etkili olacaktır. Bu nedenle daha eğitim döneminden başlayarak organ nakline yönelik müfredat derslerinin açılması, ileri dönemlerde ise hastanelerde hizmet içi eğitimlerin artırılması bağışa olan özeni artıracaktır. Geleceğin sağlık personeli olacak olan sağlık bilimleri bölümlerinde öğrenim gören tüm öğrencilere farkındalık yaratma çalışmaları üniversiteler ve akademisyenlerce uygulanmalıdır.

Bu çalışma sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda halen öğrenim gören öğrencilerinin organ bağışına karşı tutumlarını, bilgilerini ve bakışlarını tespit etme ve gerekli bilgilendirmeler yapılarak organ bağışu hakkında bilinçlendirilmeleri ve konunun gündemde tutulmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Tipi Ve Yeri

Bu araştırma sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin organ nakli konusundaki görüş ve davranışlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte gerçekleştirilmiştir. Çalışmamız, Mart 2017 ile Mayıs 2017 tarihleri arasında, Diyarbakır ilindeki devlet üniversitesinde yürütülmüştür.

2.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmamızın evrenini, Dicle Üniversitesinde sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda halen öğrenim gören 660 öğrenci oluşturmaktadır.

2.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, okul yönetiminden gerekli yazılı izin alındıktan sonra, anket formunun uygulandığı tarihte okulda bulunan ve bilgilendirilmiş onam ile araştırmaya katılmayı kabul eden tüm bölüm ve sınıf öğrencileri (n= 250) araştırma kapsamına alınmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen 25 soruluk “Organ Nakli ve Bağışı Hakkında Bilgi Düzeyi ve Düşünceleri Değerlendirme Anketi” formu ile birebir görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Anket 2008 yılında Özmen ve ark. Tarafından sağlık yüksekokulu öğrencilerine uygulanan 25 soruluk anket örnek alınarak hazırlanmıştır (Özmen, ve ark. 2008). Anket formumuzun içeriği beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik bilgilerini inceleyen 8 soru, ikinci bölümde organ bağışı hakkındaki bilgiyi inceleyen 5 soru, üçüncü bölümde organ bağışının yasal sorumluluklarını belirleyen 4 soru, son iki bölümde ise bağışlayıcı özellikleri ve bağışlanacak organları inceleyen 8 soru sorulmuştur.

2.5. Verilerin Toplanmasında İzlenen Yol

Anketimiz öğrencilere ders saatleri içerisinde uygulanmıştır. Anketlerimizde az soru sorularak, öğrencilerin hem ders sürelerinden engellenmemesi hem de dikkatlerinin dağılıp hatalı cevap vermeleri riskinin ortadan kaldırılması hedeflenmiştir.

2.6. Etik Onam

Araştırmanın yapılabilmesi için Dicle Üniversitesi’nden “Etik Kurul Onayı” ve araştırmaya katılan kadınlardan da yazılı onay alınmıştır.

2.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 16,0 paket programında yapılmış olup, tanımlayıcı istatistiksel metotlar (yüzdeler ki-kare analizi) kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler		(n)	(%)
Sınıf	1.sınıf	64	25,6
	2.sınıf	186	74,4
Yaş	<20	119	47,6
	20-26	115	46,0
	>25	16	6,4
Cinsiyet	Kadın	175	70,0
	Erkek	75	30,0
Medeni Durum	Evli	12	3,2
	Bekar	238	95,2
Çocuğu olma durumu	Var	8	3,2
	Yok	242	96,8
Eğitim Durumu	Lise	105	42,0
	Sağlık Meslek Lisesi	94	37,6
	Diğer	51	20,4
Ailenin Gelir Durumu	Gelir giderine eşit	74	29,6
	Gelir giderine denk	159	63,6
	Gelir giderinden fazla	17	6,8
Ailenizde/çevrenizde organ nakli bekleyen hastanız var mı?	Evet	23	9,2
	Hayır	227	90,8
Ailenizde/çevrenizde organ bağışı yapmış olan var mı?	Evet	42	16,8
	Hayır	208	83,2
Toplam		250	100,0

Araştırma kapsamındaki katılımcıların demografik özellikler bakımından dağılımı Tablo 1.’de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılar, %74,4’ü 2.sınıf öğrencileri, %47,6’sı 20 ve altı yaş grubunda, %46’sı 20 ve 26 yaş arası yaş grubunda, %70’i kadın, %95,2’si bekar, %3,2’si çocuk sahibi, %42’si düz lise mezunu, %37,6’sı sağlık meslek lisesi mezunu, %29,4’ünün ailesinin aylık geliri giderden az, %63,6’sının ailesinin aylık geliri gidere denk, %9,2’sinin ailesinde/çevresinde organ nakli bekleyen hastası bulunmakta ve 16,8’i ailesinde/çevresinde organ bağışı yapmış yakını bulunmakta olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Organ Bağışı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

		(n)	(%)
Organ bağışı hakkında bilginiz var mı?	Evet	200	80,0
	Hayır	50	20,0
Organ bağışının gerekliliğine inanıyor musunuz?	Evet	243	97,2
	Hayır	6	2,4
Organ bağışı konusundaki bilgilendirmeleri yeterli buluyor musunuz?	Evet	32	12,8
	Hayır	218	87,2
Organ bağışı hakkında kimden bilgi almak istersiniz?*	Doktor	242	96,8
	Hemşire	126	58,4
	Din Adamı	154	61,6
Organ bağışı hakkındaki bilgilerinizi nereden edindiniz?*	Okuldan	118	47,2
	İnternette	110	44,0
	Tv'den	108	43,2
	Çevreden	107	42,8
	Hastane	70	28,0
Toplam		250	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların organ bağışı hakkındaki bilgi düzeylerinin dağılımı Tablo 2.'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların, %80'ninin organ bağışı hakkında bilgisi bulunmakta, %20'sinin bulunmamasında, %97,2'si organ bağışının gerekliliğine inanmakta, %87,2'si organ bağışı konusundaki bilgilendirmeleri yeterli bulmamakta, %12,8'i yeterli bulmakta, %96,8'i organ bağışı hakkında doktordan, %58,4'ü hemşireden, %64,6'sı ise din adamından bilgi almak istemekte, %47,2'si organ bağışı hakkında bilgisini okuldan, %44'ü internette, %43,2'si televizyondan, %42,8'i çevresinden, %28'i ise hastaneden edinmiş olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yasal Düzeyde Organ Bağışı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

N=250		(n)	(%)
Organ bağışı için gerekli şartları biliyor musunuz?	Evet	97	38,8
	Hayır	153	61,2
Organ bağışı yasal mı?	Evet	206	82,4
	Hayır	0	0
	Bilmiyorum	44	17,6
Organ bağışı yapıldıktan sonra karardan vazgeçme hakkı var mı?	Evet	58	23,2
	Hayır	49	19,6
	Bilmiyorum	143	57,2
Bağış yapılabilecek organlar nereden alınabilir?	Kadavra	20	8,0
	Canlı	50	20,0
	Her ikisi	115	46,0
	Bilmiyorum	65	26,0
Toplam		250	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların yasal düzeyde organ bağışı hakkındaki bilgi düzeylerinin dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılar, %61,2'si organ bağışı için gerekli şartları bilmiyor, %38,8'i biliyor, %82,4'ü organ bağışının yasal olduğunu söylemekte, %17,6'sında yasal olup olmadığını bilmemekte, %23,2'si organ bağışı yapıldıktan sonra karardan vazgeçme hakkı var, %19,6'sı yok, %57,2'si ise bilmediklerini söylemekte, %8'i sadece kadavradan organ alınabileceğini, %20'si sadece yaşayan insanlardan alınabileceğini, %46'sı hem canlı hem kadavradan alınabileceğini, %26'sı ise kimden alınabileceğini bilmediklerini ifade etmekte.

Tablo 4. Öğrencilerin Bağışlanabilecek Organ Bilgileri Organlar Hakkındaki Bilgi Düzeyleri*

N=250	(n)	(%)
Böbrek	230	92,0
Kalp	225	90,0
Karaciğer	207	82,8
Kemik iliği	186	74,4
Akciğer	175	70,0
Kornea	161	64,4
Kalp kapağı	118	47,2
Kemik dokusu	106	42,4
Pankreas	102	40,8
Kas dokusu	92	36,8
Bağırsak	90	36,0
Hepsi	70	28,0
Toplam	250	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların bağışlanabilecek organlar hakkındaki bilgi düzeylerinin dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların bağışlanabilecek organlar olarak, %92'si Böbrek, %90'ı Kalp, %82,8'i Karaciğer, %74,4'ü Kemik İliği, %70'i Akciğer, %64,4'ü Kornea, %47,2'si Kalp kapağı, %42,4'ü Kemik dokusu, %40,8'i Pankreas, %36,8'i Kas dokusu ve %36'sı Bağırsak olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Organ Bağışlama Durumu Hakkındaki Tutumu

N=250	(n)	(%)	
Organ bağışında bulunmak istediğiniz takdirde ne zaman olmasını istersiniz?	Yaşarken	43	17,2
	Öldükten Sonra	198	79,2
	Her ikisi	9	3,6
Organ bağışında bulundunuz mu?	Evet	8	3,2
	Hayır	242	96,8
Organ bağışında bulunmayı düşünüyor musunuz?	Evet	101	40,4
	Hayır	33	13,2
	Kararsızım	116	46,4
Organ bağışında bulunmayı düşünmüyorsanız; bağışlamama nedeniniz nedir?* N:33	Kişisel tercihim	20	60,6
	Cesede eziyet	12	36,4
	Dini ve geleneksel nedenlerle	10	30,3
	Ailemi üzmem istemiyorum	7	21,2
	Güvenmiyorum	6	18,2
	Bağışlanmış organların uygunsuz kullanılacağı	6	18,2
	Korku, kendini hazır hissetmeme	5	15,2
	Organ bağışı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığım için	3	9,1
	Organ nakline uygun değilim	3	9,1
Hangi durumlarda organ bağışlamayı düşünürdünüz?*	Hastalara yardım için	131	52,4
	Çok ihtiyaç olduğu için	100	40
	Kendimin de ihtiyacı olabileceği için	63	25,2
	Organ bağışı bekleyen bir yakınım olduğu için	55	22
Organ bağışlamayı düşünürseniz kime/kimlere bağışlamak istersiniz?	Gençler/Çocuklar	45	18,0
	Yaşlılar	1	0,4
	Fark etmez	204	81,6
Organlarınızı para karşılığında satar mısınız?	Evet	30	12,0
	Hayır	220	88,0
Toplam	250	100,0	

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların organ bağışlama durumu hakkındaki görüşlerinin dağılımı Tablo 5'te gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların, %79,2'si öldükten sonra, %17,2'si yaşarken organ bağışlamak istediklerini, %3,2'si organ bağışında bulunduğunu ve %96,8'i bulunmadığını, %40,4'ü organ bağışlamayı düşündüğünü, %13,2'si düşünmediğini ve %46,4'ü ise kararsız olduğunu, %52,4'ü hastalara yardım için, %40'ı çok ihtiyaç olduğu için, %25,2'si kendisinin ihtiyacı olabileceği için ve %22'si de organ bağışını bekleyen bir yakınım olduğu için organ bağışında bulunabileceğini, %18'i sadece gençler/çocuklara

ve %81,6'sıda hem genç/çocuk hem de yaşlılara organ bağışında bulunabileceğini, %12'side para karşılığında organını satabileceğini bildirdi. Organ bağışında bulunmayı düşünmeyen katılımcıların, %60,6'sı kişisel tercih, %36,4'ü cesede eziyet, %30,3'ü dini ve geleneksel nedenlerle, %21,2'si ailesini üzmemek istemediği için, %15,2'si korku, kendini hazır hissetmeme, %9,1'i organ bağı hakkında yeterli bilgisinin olmadığı ve %9,1'i organ nakline uygun olmadığı nedeniyle bağışlamama nedenlerini belirtmişlerdir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Organ bağı geçmiştten günümüze güncelliğini koruyan bir konu olmakla birlikte yapılan birçok çalışmaya ek olarak toplumun her kesiminde yapılacak çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle gelecekte sağlık alanında çalışacak olan sağlık ile ilgili branşlarda eğitim gören öğrencilerin konu hakkındaki fikirlerini belirleme ve farkındalık yaratacak çalışmalar organ nakillerinde geleceğe yönelik artış yaratabilir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin organ nakli konusundaki bilgi durumları incelendiğinde büyük bir kısmının temel düzeyde bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin üniversite dönemi boyunca yoğun hastane staj programlarına rağmen, organ bağı hakkındaki bilgiyi en az hastaneden aldıkları dikkat çekmiştir. Okul, internet ve televizyon ise bilgiye en fazla eriştikleri alanlar olmuştur. 2013 yılında üniversite öğrencileriyle yapılan benzer bir araştırmada da öğrencilerin en fazla internet ve TV'den organ nakli hakkında bilgiye eriştikleri belirlenmiştir (Kavurmacı, Karabulut ve Koç, 2014:19). İnternete erişimin ve kullanımın çok yoğun olduğu günümüzde organ nakli konusunda özellikle sosyal medya üzerinden yapılacak bilgilendirmeler, zorunlu reklamlar ve kamu spotları gençlerin dikkatini organ bağışının gerekliliğine çekeceği bu sonuçlar ile anlaşılabilir.

Üniversite eğitimince müfredatta organ bağı, nakli ve yasal prosedürü konularına yer verilmesinin gençlerin konu hakkında farkındalık ve isteklerini artıracığı açıktır. Nitekim çalışmamızda da öğrencilerin büyük çoğunluğu bağı hakkındaki bilgiyi okuldan edindiklerini belirtmişlerdir. Hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada da öğrencilerin %42,4'ü lisans eğitimi döneminde organ bağı hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir (Özer, Sarıtaş ve Karaman Özlü, 2010:13). Gelecekte sağlık personeli olacak öğrencilerin toplumu bilgilendirmede daha bilinçli ve istekli olacağı da bu sonuçlara bakarak çıkarılabilir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin bilgi almak istedikleri kaynaklar arasında en yüksek oranda hekimler yer alırken, din adamlarından bilgi almak isteyenlerin oranının hemşirelerden bilgi almak isteyenlerin üzerinde yer aldıkları dikkat çekmektedir. Din adamlarına olan güven ve dini inançlarla organ bağışlama ve bağışlamama ise neredeyse tüm çalışmaların ortak konusu olmuştur (Savaşer ve ark., 201:172; Özkan, 2009:20; Yüceci, Keçecioglu ve Ersoy, 2003:116). Din önderlerinin organ bağı hakkındaki olumlu görüş bildirmeleri toplum bireylerinin bağı konusundaki korku ve endişelerini aşmalarında yardımcı olabilir. Toplumun inanç ve ihtiyaçlarına göre farklı disiplinler işbirliği yaparak bireylerin endişelerini gidermeli ve sorunlarını çözmelidirler.

Öğrencilerin büyük bir bölümünün organ bağı için gerekli şartları bilmedikleri çalışmamızca belirlenmiştir. Bu sonuca bakılarak öğrencilerin organ bağı hakkında bilgi sahibi oldukları ancak kendileri ve çevrelerindeki yetersiz bağışlar nedeniyle yasal gereklilikleri hakkında yeterince bilgilendirilmedikleri söylenebilir. Organ nakillerinde verici, donör; canlı veya kadavra olabilir (Vatanoğlu, 2007:70). Öğrencilerle yapılan birçok benzer çalışmada canlı ve kadavranın her ikisinden de nakil yapılabileceği sonucu çıkmıştır (Özbek Yazıcı ve ark., 2015:66; Cebeci, Dağ ve Karazeybek, 2015:83). Araştırmamızda da organ bağı yapılabilecek organların canlı ve kadavradan alınabileceğini söyleyenlerin oranı %46'dır. Türkiye'de en yaygın bağı yapılan ve en çok nakil bekleyen hasta sayısına sahip olan organın böbrek olduğu bilinmektedir (<https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANNAKLI>). Sağlık bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin de bağı konusunda en yüksek oranda böbrek dedikleri belirlenmiştir (Baykan ve ark., 2008:140; Özmen ve ark., 2008:315). Çalışmamıza katılan öğrencilerin %92'si de böbrek cevabını vererek diğer çalışmaların sonuçlarını desteklemiştir.

Kişi yaşarken organlarını bağışlayabilir aynı zamanda sağlığında bu konuda resmi veya yazılı bir vasiyet bırakmışsa veya bu konudaki isteğini iki tanık huzurunda açıklamışsa, öldükten sonra organ ve doku almak mümkündür (T.C.Sağlık Bakanlığı,2016). Çalışmamızda öğrencilerin %79,2'si organlarını öldükten sonra bağışlamak istediklerini belirtmişlerdir. Dini açıdan ölümden sonra organların bağışlanmasının dini açıdan bir sakıncasının olmaması ya da kişilerin ölüm düşüncesinin yarattığı endişeden uzak durmak istedikleri bu sonucu açıklayabilir (Özdağ, 2001:48). Öğrencilerin %40,4'ünün organlarını bağışlamayı düşündüklerini saptanmıştır. Organ bağışlamayı en fazla hastalara yardım için istediklerini, organ bağışlamayı istemeyenler ise bu durumu kişisel tercih olarak belirtmişlerdir.

Sonuç olarak ülkemizdeki yetersiz bağışlar nedeniyle önlenebilecek ölümler halen ne yazık ki devam etmektedir. Yapılan tüm çalışmaların hala yetersiz kaldığı bekleyen hasta sayısından da anlaşılmaktadır. Bu gün özellikle sağlık okullarında öğrenim gören öğrencilerin organ bağıışı ve nakli konusunda bilgilendirilmesi ve cesaretlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

Altınanahtar, A. (2016). Dünya’da ve Türkiye’de Organ Tedariki Ve Nakli: İktisadi Perspektifler, Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Sosyoekonomi*; 24(28):11-30.

Baykan, Z., Naçar, M., Yamanel, R., Uzun A.Ö., Dağlituncezdi, Ş., Davran, H., & Murt, G. (2009). Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin organ-doku nakli konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. *Ulusal Cerrahi Dergisi*; 25(4), 137-141.

Bozoklar, A. (2009). Türkiye’de organ bağıışı. *Koordinatör Perspektifi, Türkiye Klinikleri Genel Cerrahi Dergisi*; 2(1), 5-9.

Cebeci, F., Dağ, G.S., & Karazeybek, E. (2015). Undergraduate nursing students’ opinions and attitudes toward organ donation: a survey in a Turkish university. *Journal of Nursing Education and Practice*;5(9), 83-89.

Çetin, G., & Harman, Ö. (2012). Lise Öğrencilerinin Organ Nakli Ve Organ Bağıışı Konusundaki Bilgi Ve Tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*; 1(2):172-177.

Göz, F., & Şalk Güreli, Ş. (2007). Yoğun bakım hemşirelerinin organ bağıışı ile ilgili düşünceleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*; 2(5): 77-88.

Gül. A., Gençtürk, N., & Yürügen, B. (2004). Sürücü kursuna başvuran adayların organ bağıışı konusundaki düşünceleri. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*;1(1): 51-55.

Günaydın, S. Ucundan yakalanan yaşam: organ nakli. http://www.tkcd.org/public/uploads/files/pdf/saglikli_yasam/ucundan_yakalanan_yasam.pdf (Erişim Tarihi:16.09.2017).

Kara, S., Salaman. Z., & Öngel, K. (2012). Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi sağlık personelinin organ bağıışına bakışı . *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*; 11(1):33-39.

Kavurmacı, M., Karabulut, N., & Koç, A.(2014). Üniversite öğrencilerinin organ bağıışı hakkındaki bilgi ve görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*;11 (2): 15-21.

Koçak Süren, Ö. (2007). Organ ve doku naklinin yasal ve etik açıdan incelenmesi. *TBB Dergisi*; 73, 174-195.

Özbek Yazıcı, S., Orun Kavak, H., Kaya, E., Tekin, A., & Kalaycı, I. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağıışı konusunda bilgi ve düşüncelerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*; 3(2): 66-76.

Özdağ, N. (2001). Organ nakli ve bağıışını toplumun bakış açısı. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*; 5(2), 46-55.

Özer, N., Sarıtaş, S., & Karaman Özlü, Z.(2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Organ Nakli Ve Bağıışı Konusundaki Bilgi Ve Düşüncelerinin İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*; 13: 2.

Özmen, D., Çetinkaya, A., Sarızeybek, B., & Zeybek, A. (2008). Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağıışına ilişkin bilgi ve görüşleri. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*;28, 311-8.

Özkan. S., & Yılmaz, E. (2009). Hasta yakınlarının organ bağıışı ile ilgili bilgi ve tutumları. *Aile ve Toplum*; 5(17):18-29.

Savaşer, S., Mutlu, B., Çağlar, S., Doğan, Z., & Canbulat, N. (2012). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Organ Bağıışına Bakışları. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*;20 (1):1-19.

T.C.Sağlık Bakanlığı. Çok Paydaşlı Sağlık Sorumluluğunu Geliştirme Programı, ANKARA, 2016. http://www.thsk.gov.tr/dosya/birimler/cok_paydasli_saglik_sorumlugu/dokumanlar/cok_paydasli_saglik_sorumluluğu/tedavi/Organ_Bagisi_ve_nakil_Hizmetlerinin_Gelistirilmesi.pdf (Erişim Tarihi:20.07.2017).

T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANBEKLEME> (Erişim Tarihi:02.06.2017).

T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANNAKLI> (Erişim Tarihi:02.06.2017).

Vatanoğlu, E. (2007). Türkiye'de yasal ve etik boyutuyla organ nakli hakkında anket araştırması ve sonuçları. Doktora Tezi, Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Yüçetin, L., Keçecioğlu, N., & Ersoy, F.F. (2003).Türkiye’de organ bağışısı ve nakline bir bakış. Diyaliz Transplantasyon ve Yanık; 14(2):115-118.